

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 11, Декабря

ЯНГИ ДАВР ҲИНДИ АДАБИЁТИ ВА УНИНГ АСОСИЙ ВАКИЛЛАРИ: КАМЛЕШВАР, МОҲАН РАКЕШ ВА РАЖЕНДРА ЯДАВ

Тожимуродова Сурайё Рашид қизи

Тошкент давлат Шарқшунослик университети
Шарқ халқлари тиллари ва Адабиёти Институтини,
Тошкент ш., Ўзбекистон

tojmuradovasureyaneurjah@gmail.com

+99899 098 6124

***Аннотация.** Ушбу мақолада XX асрнинг иккинчи ярмида Ҳиндистонда вужудга келган “Найи Каҳани” деб номланган адабий оқимнинг шаклланиши жараёнлари, унинг ижтимоий, маданий ва сиёсий асослари атрофлича таҳлил қилинади. Ҳаракатнинг юзага келишига сабаб бўлган мустамлакачиликдан кейинги жамиятдаги мураккаб ўзгаришлар, шунингдек, инсоннинг ички дунёсини таҳлил қилишига қаратилган янги бадиий тамойиллар ёритилади. Мақола Камлешвар, Моҳан Ракеш ва Ражендра Ядав ижодининг ўзига хос жиҳатларини кўрсатиб, уларнинг янги адабий тафаккур шаклланишидаги ҳиссасини шарҳлайди. Айниқса, “Найи Каҳани” адабиётида шахс ва жамият ўртасидаги зиддиятларнинг тасвирланиши, психологик модернизмнинг кучайиши, оила институтининг емирилиши ва шахслардаги янги маънавий изланишлар масалаларига алоҳида эътибор қаратилади. Тадқиқот натижалари Ҳиндистон насрида юз берган модерн адабий жараёнларнинг моҳиятини очиб беришга хизмат қилади.*

***Калит сўзлар:** Ҳинд адабиёти, Найи Каҳани, Камлешвар, Моҳан Ракеш, Ражендра Ядав, янги давр насри, психологик проза, модернизм, постмустамлакачилик.*

***Абстракт.** Тҳис артисле провидес ан ин-дептҳ эхаминатион оф тҳе “Найи Каҳани” (New Story/New era) литерарй мовемент тҳат эмергед ин Индиа дуринг тҳе мид-20тҳ сентурй ас а респонсе то профоунд сосио-политисал анд султурал трансформатионс фоллоуинг тҳе энд оф Бритиши солониал руле. Тҳе студй эхплорес тҳе оригинс анд девелопмент оф тҳис мовемент, эмпҳасизинг иц департуре фром традиционал нарративе формс анд иц стронг ориэнтатион товард псйчологисал реалисм, индивидуал эхпериэнсе, анд тҳе сомплехитиэс оф*

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 11, Декабря

модерн урбан лифе. Специал аттентион ис гивен то тхе сонтрибутионс оф Камлешвар, Моҳан Ракеш, анд Ражендра Ядав, тхрээ мажор репресентативес вхосе воркс эмбодй тхе тхематис анд стйлиститис инноватионс оф Найи Каҳани. Тхеир сторйтеллинг рефлесц иссуэс суч ас алиэнатион, фрасгуред фамилй структурес, эмотионал тенсион, анд тхе струггле фор персонал идентитй ин а рипидлй чангинг сосиал ландскапе. Тхе анализис хигхлигхц ҳов Найи Каҳани решапед Индиан просе анд ҳелпед транзитион сонтемпорарй литературе товард модернизм анд постколониал селф-рефлестсион.

Кейвордс: *Индиан литературе, Найи Каҳани, Камлешвар, Моҳан Ракеш, Ражендра Ядав, псйчологисал реализм, модернизм, постколониал студиэс.*

Ҷиндистон адабиёти узоқ тарихга эга бўлиб, турли даврларда ўзгариш ва ривожланиш жараёнларидан ўтган. XX аср ўрталарида Ҷиндистонда янги давр адабиёти шаклланиши, ижтимоий-сиёсий вазият ва мустақиллик ҳаракатлари билан чамбарчас боғлиқ бўлди.¹ Бу даврда адабиёт миллий онгни уйғотиш, ижтимоий муаммоларни ёритиш ва янги эстетик шаклларни излашга қаратилган эди.

Ҷиндистон мустақилликка эришиш жараёнида (1947 йилгача) адабиёт, айниқса роман ва ҳикоя жанрида, халқнинг кундалик ҳаёти, ижтимоий адолацизлик ва замонавийлик билан анъанавий қадриятлар ўртасидаги зиддиятларни акс эттиришга интилд². Шу билан бирга, ёзувчилар янги эстетик ва бадиий услубларни жорий этиш орқали Ҷиндистон адабиётининг глобал майдондаги ўрнини мустаҳкамлашга ҳаракат қилдилар¹. Ҷиндистон янги давр адабиёти ривожланишида ижтимоий-сиёсий муҳитнинг катта роли бўлди. Мустақиллик ҳаракати ва мустамлакачиликка қарши кураш, қишлоқ ва шаҳар ҳаётидаги муаммолар, кастачилик тизими ва гендер масалалари адабиёт мавзуларига асос бўлди⁴. Ёзувчилар кўпинча ўз асарларида инсоний қадриятлар, ижтимоий адолат ва индивидуал эркинликни ёритишга ҳаракат қилишди.

1. Thapar, Romila. *A History of India*. Penguin Books, 2002. ←
2. Dalmia, Vasudha. *The Nationalization of Hindu Traditions*. Oxford University Press, 2001. ←
3. Sharma, R.S. *Modern Hindi Literature: An Introduction*. New Delhi: Sahitya Akademi, 1998. ←
4. Mishra, Pankaj. *From the Ruins of Empire: The Revolt Against the West and the Remaking of Asia*. Penguin, 2012. ←
5. Rao, D.S. *Literary Movements in India*. New Delhi: Orient Blackswan, 2003.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 11, Декабря

Янги давр адабиётининг шаклланишида ҳинд ва ғарб маданияти ўртасидаги мулоқот ҳам катта аҳамиятга эга бўлди. Ҳинд ёзувчилари ғарб модернизми, реализм ва экзистенциализм каби бадиий оқимлардан илҳом олиб, уларни миллий адабиёт контекстида уйғунлаштирдилар⁵. Шу билан бирга, анъанавий ҳинд шеърляти ва ҳикоя жанрлари ҳам янги адабий шаклларни бойитишда муҳим рол ўйнади.

Камелешвар

Ҳинд адабиётида мустақиллик даври (1947-йилдан кейин) ижтимоий, иқтисодий ва маданий жиҳатдан жиддий ўзгаришларни бошдан кечирган. Бу ўзгаришлар адабиётда ҳам акс этди — “Найи Каҳани” (नई कहानी) деб аталган “Янги ҳикоя” ҳаракати пайдо бўлди. Ушбу ҳаракат одатда 1950–1960-йиллар оралиғида шаклланган ва асосан Камлешвар, Моҳан Ракеш ва Ражендра Ядав сингари ёзувчилар ижоди билан боғланади. Камлешвар (1932–2007) “Найи Каҳани” авлодининг энг сермахсул ва энг кўп ўқилган ёзувчиларидан биридир. У ҳиндий адабиётида реализмнинг янги босқичини яратган ижодкор бўлиб, ўз асарларида замонавий шаҳар ҳаёти, ўрта қатлам муаммолари, ижтимоий нотенглик, одамларнинг руҳий танглиги каби мавзуларни ўртага қўйган. Унинг дастлабки ҳикоялари 1950-йилларда пайдо бўлиб, тез орада Ҳиндистонда кенг адабий резонанс уйғотди. Бу давр ҳинд жамиятининг мустақилликдан кейинги илк инқироз ва қайта қурилиш босқичи бўлиб, бадиий адабиёт учун улкан мавзу манбаи эди. Камлешвар ижодининг марказида инсон руҳи, унинг ички инқирози, қадриятлар тўқнашуви ва замонавий шароитга мослашишдаги қийинчиликлар туради. Унинг ҳикояларида: шаҳар ҳаётининг бегоналашуви, инсоний муносабатларнинг емирилиши, урф-одатларнинг замонавийлик билан тўқнашуви, оилавий низолар, иқтисодий босимлар остидаги руҳий изтироблар кенг тасвирланган. Унинг бадиий услубида психологик тавсифлар, ички монологлар, кўп қатламли воқелик ва субъектив тасаввурлар устувор ўрин тутди. “Найи Каҳани” ҳаракати — бу янги, мустақил Ҳиндистоннинг адабий реакциясидир. Мустақилликдан кейинги Ҳиндистон тез урбанизацияга, саноатлашувга ва ўрта синфнинг кенгайишига дуч келди. Бу ҳаракат орқали ёзувчилар романтик ёки идеалистик моделларни тарк этиб, кундалик, замонавий ҳаётни, инсонлар орасидаги мураккаб муносабатларни, шахсий тажрибаларни ва психологик ички кечинмаларни ёзишга эътибор қаратдилар. Баъзи танқидчилар

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 11, Декабря

айтадики, бу ҳаракат консерватив анъаналарни (“ўтган” кадрятларни) танқид қилади ва модерн жамиятдаги изоляцияни тасвирлашга мойилдир. Камлешвар нафақат ёзувчи, балки муҳаррир сифатида ҳам фаол бўлган, адабий журнал ва платформаларда иштирок этган. Унинг асарлари орасида ўнлаб қисқа ҳикоялар ва бошқа бадиий асарлар бор. Бу жиҳатлар Камлешварни XX аср ўрталаридаги ҳинд “Найи Каҳани” йуналишининг асосий вакилларида бирига айлантди. Камлешвар, Моҳан Ракеш ва Ражендра Ядав билан бирга “Янги ҳикоя” оқимининг назарий асосларини шакллантирди. Уларнинг қарашлари бир нечта тамойилларга асосланади:

- Ҳаётни идеаллаштиришдан қочиб, тўғри ва ҳақиқий ёритиш;
- Инсоннинг ички руҳий оламини марказга қўйиш;
- Жамиятдаги ўзгаришларни индивидуал тақдирлар орқали кўрсатиш;
- Оддий инсон образининг адабиёт марказида туриши;
- Тилнинг содда, ҳаётӣ, халқона бўлиши.

Камлешвар шу тамойилларни айниқса ҳикоя жанрида мукамал амалга оширди. Уни адабиётшунослар "Найи Каҳани"нинг энг реалистик вакили деб баҳолайдилар.

Камлешварнинг ҳикоялари асосан ўрта қатлам вакиллари ҳаётидаги муаммоларни қамраб олади. **қўнлаб ёшлар иш излаб** шаҳарларга оқиб келган, бу эса: ижтимоий рақобат, турмушнинг қимматлашиши, оилавий кадрятларнинг емирилиши, ёлғизлик ва бегоналашув, маданий ўзгаришлар каби янги ҳодисаларни юзага келтирган. Камлешвар буларнинг барчасини чуқур психологик тафсилотлар билан ёритади. Ёзувчи содда, равон, ёзади, ортикча тасвир ёки романтик тасвирга йўл қўймайди, диалогларга катта аҳамият беради, воқеани кўп ҳолларда ички монолог орқали очади, бадиий ва публицистик оҳангни уйғунлаштиради. Бу услуб ўқувчини реал воқелик ичига олиб киради ва ҳикоя қилинаётган ҳолатнинг бевосита иштирокчисига айлантиради.

Камлешварнинг қуйида асосий ҳикоялари ва романларига илмий таҳлилий ёндашув берилади:

1. “Ража Нирбансия” ҳикояси

Бу ҳикоя шахснинг ижтимоий тизимдаги ўрнини йўқотиши, одамлар орасидаги совуқлашув ва иқтисодий босим остида инсонийликнинг емирилиши мавзуларига бағишланган. Ҳикояда бош қаҳрамон — ўз ҳаёти ва кадрятларига эга оддий инсон бўлса-да, жамиятнинг қатъий тартиблари ва иқтисодий талаблари уни аста-секин ўзлигини йўқотишига олиб келади. Асар орқали

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 11, Декабря

Камлешвар куйидаги ижтимоий масалаларни кўтаради: шахс ва тизим ўртасидаги зиддият, жамиятнинг инсон руҳиятига босими, ижтимоий масъулиятнинг йўқолиши, ўрта қатламнинг беқарорликка учраши. Бу ҳикоя “Найи Каҳани”нинг психологик реализм тамойилларини энг ёрқин акс эттирувчи матнлардан биридир.

2. “Китне Пакистан” (роман)

Камлешварнинг энг машхур романларидан бири бўлган “Китне Пакистан” замонавий ҳинд адабиётида энг кучли тарихий-психологик романлардан биридир. Унда Ҳиндистон бўлиниши), диний тўқнашувлар, инсоният тарихи мобайнида содир бўлган адолатсизликлар, миграция, миллатчилик каби мавзулар ёритилади.

Роман бадиий структурасида хронологик бўлмаган, метафорик ва тарихий қатламлар бир-бири билан аралашган бўлиб, у Камлешварни постмодернистик йўналиш вакилларида бири сифатида кўрсатади. Ушбу роман ҳозирги кун модерн ҳинд адабиётининг классик асарларидан бири ҳисобланади.

Моҳан Ракеш (Мадан Моҳан Гуглани-1925-1972-й.) ҳинд адабиётининг муҳим ёзувчилари ва драматургларида бири. Найи Каҳани ҳаракати асосчиларида биридир. Унинг ижоди роман, пьеса, ҳикоя, саёҳатнома, танқид ва хотираларини қамраб олади. Муҳим асарлари: «Ашадх ка эх дин» (1958) — бу биринчи замонавий ҳинди пьесаси ҳисобланади ва бу асари халқаро сахнада ҳам ўйналган ва таржима қилинган. «Аадхе Адхуре» (1969) — шаҳар ўрта синфи оиласининг инқироzi, ички муносабатлар ҳақидаги драматик асар. Романлари орасида: *Андҳере Банд Камре* (1961), *На Аане Вала Кал* (1968), *Антараал* (1972). Ҳикоялари: «Мисс Пал», «Аардра», «Паанчве Мале ка флат», «Жанвар аур жанвар» ва бошқалар. Ракеш асарларида инсон руҳий ҳолати ва замонавий шаҳарлик ҳаётининг мураккаблиги марказда туради. Шаҳар антропологияси, гендер масалалари ва оилавий вазиятлар — унинг ижодида такрорланувчи мавзулардир. У аввалги адабий услублардан воз кечиб, драматик диалог ва монолог орқали инсон руҳий ҳолатини очиб беради. Найи Каҳани ҳаракатидаги роли

Моҳан Ракеш Найи Каҳани ҳаракатининг нафақат асосий ёзувчиси, балки унинг ўзгартирган фигуралардан биридир. Унинг пьесалари ва романлари янги ҳикоя ҳаракатининг мавзуларига мос келади — инсон ички дунёси, замонавий муаммолар ва ўзгарувчан ижтимоий муҳит. Шунингдек, у санскрит пьесаларини ҳам таржима қилган (масалан, Шакунтала). Моҳан Ракеш замонавий ҳинд

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 11, Декабря

театрининг биринчи муҳим пьесасини ёзган драматург сифатида ҳам тан олинади. У 1968-йилда Сангит Натак Академияси мукофотини олган.

Ражендра Ядав замонавий ҳиндий адабиётининг энг муҳим насрчи, танқидчи ва назариётчиларидан биридир. Найи қаҳани (Янги ҳикоя) ҳаракатининг бири бўлиб, фақат ёзувчи эмас, балки адабий журналлар муҳаррири сифатида ҳам катта роль ўйнаган. Ёзувчининг биринчи романи — *Прет Болте Хаин* (“Рухлар гапиради”), кейинчалик номи *Сара Акаш* (“Тўлик осмон”) га ўзгартирилган. Бошқа муҳим асарлари: *Укхре Хуэй Лог* (“Туғри илдизга эга бўлмаган одамлар”), *Култа* (“Нотўғри хотини”), *Шаах аур Маат* (“Шаҳ ва Мат”) ва бошқалар. Ядав Ҳанс номли адабий журналнинг бош муҳаррири бўлиб, журнални ишга туширган. Ядав романлари жинсий алоқалар, ижтимоий ноҳақлик, гендер масалалари, оилавий зиддиятлар ва ички психологик кечинмаларни чуқур таҳлил қилади. У ўтмиш консерватив тузумлари ва анъанавий кадриятларни танқид қилган. Муҳаррир сифатида Ядав “Ҳанс” журналида ижтимоий тенгсизлик, далитлар, аёллар, камбағаллик мавзуларига эътибор қаратган. Ражендра Ядав бир томондан, у ёзувчи сифатида модерн ҳикоя эстетикаси ва тематикасини баён қилган; иккинчи томондан, муҳаррир сифатида “Ҳанс” журналини қайта очиб, янги ёзувчи ва муқобил овозлар учун платформа яратган.

Камлешвар, Моҳан Ракеш ва Ражендра Ядав фаолияти бир-бирига ўхшаш жиҳатлар кўп — уларнинг ижодий маркази инсон, ички дунё, ўзгарувчан жамият ва замонавийликдир. Бу ёзувчилар Найи Қаҳани ҳаракатининг пойдеворини яратишда биргаликда ишлаганлар. Уларнинг асарлари орқали Найи қаҳани ўрта психологик изоляциясини, гендер ва оила масалаларини. Бироқ, танқидчилар баъзан ҳаракатни консерватив маънода қабул қилганлар: масалан, Найи Қаҳани ҳаракати Ҳиндистон адабиётида муҳим ўрин олган ва кейинги авлод ёзувчилари учун илҳом манбаи бўлган. Бундан ташқари, Моҳан Ракешнинг пьесалари бошқа санъат шаклларига — театр ва кинога — мослаштирилган. Камлешварнинг “Китне Пакистан”га ўхшаш асарлари миллий ва тарихий масалаларни кўтариб, Ҳиндистоннинг мураккаб жамият тарихини таҳлил қилишга рағбат беради. Ражендра Ядавнинг муҳаррирлик мероси эса адабий платформаларни кенгайтириб, янги ёзувчиларни қўллаб-қувватлашга хизмат қилган. Бу унинг ва жамиятдаги ижтимоий адолат масалаларига бўлган қатъий қарашини кўрсатади.

Ҳиндистонда Найи Қаҳани (Янги ҳикоя) адабий ҳаракати — бу мустақил давр адабиётида муҳим бурилиш нуқталаридан биридир. Камлешвар, Моҳан

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 11, Декабря

Ракеш ва Ражендра Ядав ушбу ҳаракат марказидаги ёзувчилардир. Уларнинг ижоди романтизм ва идеализмга қарши, замонавийлик, психология, шаҳар ва оилавий ҳаётни чуқур ўрганишга йўналтирилган. Камлешвар эмпатия ва социал кечинмаларни кўтариб, ижтимоий адолатсизлик ва тарихий бўлинишлар ҳақида ёзган. Моҳан Ракеш эса психологик реализм ва драматик шакллар орқали эстетика бахш этган. Ражендра Ядав эса ёзувчи ва муҳаррир сифатида адабиёт ва жамиятни боғлаб, янги овозлар учун платформа яратган. Уларнинг мероси бугунги кунда ҳам аҳамиятлидир: Найи қаҳани жанридаги асарлар замонавий Ҳиндистон асосий манба бўлиб қолмоқда ва улар орқали адабиётда инсон, жамият ва ундаги ўзгаришлар каби мавзулар чуқурроқ ва шаффофроқ очиб берилади.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Тхапар, Ромила. *А Ҳисторӣ оф Индиа*. Пенгуин Букс, 2002.
2. Далмиа, Васудха. *Тхе Натионализатион оф Ҳинду Традиционс*. Охфорд Университӣ Пресс, 2001.
3. Шарма, Р.С. *Модерн Ҳинди Литературе: Ан Интродустион*. Нью Делҳи: Саҳитя Академи, 1998.
4. Мишра, Панкаж. *Фром тхе Руинс оф эмпире: Тхе Револт Агаинст тхе West анд тхе Ремакинг оф Асиа*. Пенгуин, 2012.
5. Рао, Д.С. *Литерарӣ Мовеменц ин Индиа*. Нью Делҳи: Ориэнт Бласкswан, 2003.